

حوزه، زمینه‌ساز حکومت جهانی حضرت مهدی (عج)

غلامعلی مبلغ‌زاده^۱

چکیده

«زمینه‌سازی ظهور» مقوله‌ی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران بیش از پیش رونق گرفته است. و با روی‌کرد جهانی که دارد، توجه بسیاری از نویسندگان و پژوهش‌گران را به خود جلب نموده است. در این نوشتار ما بر آنیم تا به این سؤال اساسی پاسخ دهیم، که وظایف حوزه علمیه و روحانیت در قبال زمینه‌سازی ظهور چیست؟ چه گونه؟ و با چه ملاک‌ها و راه‌کارهایی می‌شود زمینه‌ی ظهور امام زمان (عج) را فراهم نمود؟ برای پاسخ به این پرسش جمع‌آوری داده‌ها به روش کتاب‌خانه‌ای انجام شده است. و در چهار بخش فصل بندی شده است. بخش نخست، به پیش‌زمینه‌های گسترش فرهنگ انتظار پرداخته است. در بخش دوم نگاهی به پیش‌زمینه‌های ظهور صورت گرفته است. در بخش سوم، به ایدئولوژی انقلاب مهدوی اشاره شده، و در بخش پایانی، با بیان این مطلب که در اسلام مشروعیت حکومت از ناحیه‌ی خداوند است و مقبولیت از طرف مردم، به راه‌های ایجاد مقبولیت حکومت مهدوی پرداخته شده است.

کلید واژه‌ها: حوزه، زمینه‌سازی ظهور، فرهنگ انتظار، انقلاب، مشروعیت و مقبولیت، معرفت امام زمان (عج).

حوزه زمینه‌ساز حکومت جهانی حضرت مهدی (عج)

حوزه علمی مجموعه‌ای اصیل و ریشه‌دار در فرهنگ ولایی است که بر اساس تدابیر الهی ائمه اطهار^(ع) در تکریم علم و ارجاع در طول مردم به علما، خاصه در عصر غیبت، این مجموعه عظیم شکل گرفته و به حرکت تحولی خود ادامه می‌دهد. این مجموعه عمر چند صد ساله خود تاثیرات مهم و بی‌بدیلی در نظام اجتماعی جامعه شیعی داشته و می‌توان ادعا کرد که مهم‌ترین محصول آن، در دوران معاصر، پایه‌گذاری نظام جمهوری اسلامی ایران است. جمهوری اسلامی ایران نظام نوپایی است که با همت و رهبری عالم برجسته و برخاسته از حوزه علمیه قم و با حمایت قریب به اتفاق مردم مسلمان ایران و متناسب با فرهنگ ناب اسلامی شکل گرفت و بر اساس همان بنیان‌ها (جعفری، ۱۳۹۰، ص ۳۴)، در بیش از چهار دهه به رشد و بالندگی خود ادامه داده‌است. از آن جا که حوزه علمیه به عنوان سربازخانه امام زمان^(عج) و دژهای محکم در برابر حملات دشمن اسلام و مسلمانان است؛ در عصر غیبت وظیفه بسیار سنگینی دارد. بطوری که می‌شود گفت، تنها امید امام زمان^(عج) به شیعیان بخصوص عالمان با تقوا و با ایمانی است که در این نهادها پرورده شده‌اند. در زمان غیبت این عالمان با تقوا است، که وظیفه رهبری خلق و آماده‌سازی آنها برای ظهور و یاری امام زمان^(عج) را به دوش دارند. و این آماده‌سازی، هر دو بُعد زندگی منتظران را که اعم از مادی و معنوی است، تحت پوشش قرار دهد. که عبارت اند از؛ زمینه‌های فرهنگی، اقتصادی، نظامی و طرح و برنامه (ایدئولوژی) که هر انقلابی برای تحقق بخشیدن به آرمانهایش نیاز دارد. دین‌مداری، ایمان، معرفت و آگاهی دینی و امام شناسی، که از شروط آمادگی منتظران حقیقی است. و علاوه بر آنها با تبلیغ و ترویج آموزه‌ها و فرهنگ اصیل اسلامی و با بیان نا کار آمدی مکاتب فلسفی غربی در به مقصد و سعادت رسانیدن بشر، به تبیین اوضاع اسفبار جهان امروز پردازند. در نتیجه با ذکر ویژگی‌های حکومت جهانی حضرت مهدی^(عج) بر مردم، شور و اشتیاق زمینه‌سازی را در وجود آنها شعله‌ور سازد و اراده جمعی را در جهت تحقق ظهور و برپایی جامعه‌ی که سنت الهی نوید آن را داده است، به وجود آورد.

مفهوم شناسی واژگان اصلی

۱. مفهوم انقلاب

واژه‌ای «انقلاب» از لحاظ لغوی، اصطلاحی رایج در زبان فارسی است که ماخوذ از ریشه‌ای قلب در زبان عربی است و به معنی بر گشتگی، تغییر و تبدل و تحول و تغییر ماهیت (دهخدا، ۱۳۴۶، ۴۳۱). در زبان عربی معادل «ثوره» است که در معانی قیام، انقلاب و جنبش به کار می‌رود (به نقل از توکلی محمدی، انطون الیاس، ۱۳۷۷: ذیل واژه ثورة). واژه‌ای انقلاب (Revolution) در زبان لاتین نیز در کنار واژگان چون کودتا، شورش و

... تعریف شده است و حاکی از آن است که به معنای جنبش و تغییر اساسی حکومت توسط مردم که توأم با خشونت است تعریف شده است (همان، جمعی از نویسندگان، ۱۳۷۹: ۱۶-۱۵). از این ها که بگذریم شهید مطهری انقلاب را این گونه تعریف می نماید: «انقلاب عبارت است از طغیان و عصیان مردم یک ناحیه و یا یک سرزمین علیه نظم حاکم موجود برای ایجاد نظم مطلوب» (مطهری، ۱۳۸۲، صص ۳۰-۲۹) با توجه به این تعریف، انقلاب مهدوی نیز یک چنین تعریفی دارد. زیرا آن انقلاب، که در سطح جهان اتفاق می افتد. همراست. با نارضایتی شدید مردم از وضع مطلوب جهان. که با تغییر اساسی، زندگی بشر را در همه‌ی عرصه ها به سوی سعادت، رشد و کمال سوق می دهد.

۲. مفهوم انتظار

«انتظار» از مصدر باب افتعال از ماده «نظر» به معنای به تاخیر انداختن (به نقل از جابر انصاری و کاوند، راغب اصفهانی، ۱۳۶۷، ص، ۸۱۴) و تأمل معقول برای کسب مجهول است (همان، طریحی، ۱۹۸۵: ج ۳، ص ۴۹۸). انتظار و مشتقات آن در منابع لغت به معنای چشم به راه بودن، چیزی را چشم داشتن و چشم داشت (عمید، ۱۳۷۳، ص، ۲۰۲) و به معنای مکث و درنگ کردن و نگرانی و چشم داشته‌گی و امیدواری آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷، ص، ۱۰۰) مقام معظم رهبری انتظار را این گونه تعریف می کنند: «انتظار، یعنی امید، انتظار، یعنی اعتقاد به یک آینده قطعی» (به نقل از جابر انصاری و کاوند، در نیمه شعبان، ۱۳۹۹/۱/۲۱)؛ یعنی ترقب، یعنی مترصد حقیقتی که قطعی است (همان، دیدار با اعضای بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود، ۱۳۹۰/۴/۱۸) و در جای دیگر می فرماید: «انتظار، سکوت نیست؛ انتظار رها کردن و نشستن برای این که کار به خودی خود صورت بگیرد نیست؛ انتظار، حرکت است؛ انتظار آمادگی است (همان، نیمه شعبان، ۱۳۸۷/۵/۲۷). در تعریف اصطلاحی، انتظار، به نوعی کیفیت روحی اشاره می کند که حالت آمادگی انسانها را برای آنچه انتظار دارند؛ موجب می شود و زد یاس و ناامیدی است. هرچه انتظار بیشتر و شعله آن فروزان تر و پرفروغ تر باشد تحرک و پویایی و در نتیجه آمادگی نیز بیش تر خواهد بود (همان، موسوی اصفهانی، ۱۳۹۸، ج ۲، ص ۲۱۸) انتظار، امید هوراه با اشتیاق و آگاهی برای آینده بهتر و آینده نگری و تحول و رشد همه جانبه برای سعادت بشر می باشد (همان، قهرمان و همکاران، ۱۳۹۸، ص ۵۷). با در نظر گرفتن همه تعاریف بالا انتظار را، امید قطعی به آینده، که همرا با اشتیاق، حرکت، آگاهی و بصیرت، آمادگی برای آینده بهتر و دست‌یابی به وضعیت مطلوب، در همه زمینها و ابعاد زندگی است؛ تعریف کرد.

۳. مفهوم زمینه سازی

مفهوم زمینه سازی در لغت به معنای به وجود آوردن مقدمات انجام دادن امری است (انوری، ۱۳۸۱، ج ۵، ۳۸۷۷) بنابراین این آمادگی برای ظهور در نگاه نخست مقدمه چینی و در واقع فراهم نمودن مقدمات برای ظهور امام زمان (عج) است.

۴. مفهوم ظهور

مفهوم ظهور در فرهنگ لغات به معناهای چون: ظاهر شدن، آشکار شدن، نمایان شدن (عمید، ۱۳۹۲، ص ۸۵۲) پدیدار شدن، وضوح، تجلی، هویدایی، رونمایی ... آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷، ص). بنابراین این، از آنجا که امام زمان (عج) نیز از دیده‌ها پنهان است (مردم ایشان را می بینند ولی نمی شناسند) در واقع ایشان در یک نوع پنهانی قرار دارد. و زمانی که ایشان به امر الهی ظهور نماید، همه مردم ایشان را می بینند و می شناسند؛ این به معنای آشکار شدن و نمایان شدن است.

۵. مفهوم فرهنگ

مقوله فرهنگ، موضوعی بسیار گسترده و پر دامنه‌ی است که در گرایش‌های مختلف علمی محور بحث و بررسی قرار گرفته است. این مقوله علاوه بر ادبیات تخصصی رشته‌های علمی، در ادبیات عمومی نیز در کانون توجه است و عموم افراد جامعه نیز تلقی خاصی از این مقوله دارند. فرهنگ را با جهت‌گیری‌های مختلف به گونه‌های متعددی تعریف کرده‌اند و در تعریف آن معمولاً به مقولاتی مانند آداب و رسوم، افکار، ارزش‌ها، نمادها و دیگر مفاهیم مشابه مرتبط با زندگی اجتماعی انسانها، اشاره می‌شود. (اجلالی، ۱۳۷۹، صص ۴۲-۴۳).

انتظار

آنچه که از بررسی کتب علما و دانشمندان، که در رابطه با انتظار قلم زده و ابراز نظر کرده‌اند و این موضوع را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند این مطلب به دست می‌آید که انتظار دو گونه دارد، یکی انتظار ویرانگر و تباه کننده است. که مسولیت و سازندگی را از انسان نفی می‌کند. فساد و تباهی را راهی برای تسریع ظهور میدانند. و ظهور را یک امر انفجاری می‌دانند که بعد از نابودی حق و جولان دادن باطل، یک باره برای برپایی حق اتفاق افتاده و حق را بر پا می‌دارد. شهید مطهری این مطلب را در کتاب قیام و انقلاب مهدی این گونه بیان می‌کند: (برداشت قشری از مردم از مهدویت و قیام و انقلاب مهدی موعود این است که صرفاً ماهیت انفجاری دارد، فقط و فقط از گسترش و اشاعه و رواج ظلمها و تبعیضها و اختناقها و حق کشیها و تباهیها ناشی می‌شود، نوعی سامان یافتن است که معلول پریشان شدن است. آنگاه که صلاح به نقطه صفر برسد، حق و حقیقت هیچ طرفداری نداشته باشد، باطل، یکه تاز میدان گردد، جز نیروی باطل نیرویی حکومت نکند، فرد صالحی در

جهان یافت نشود، این انفجار رخ می‌دهد و دست غیب برای نجات حقیقت - نه اهل حقیقت زیرا حقیقت طرفداری ندارد - از آستین بیرون می‌آید علیهذا هر اصلاحی محکوم است، زیرا هر اصلاح یک نقطه روشن است. تا در صحنه اجتماع نقطه روشنی هست دست غیب ظاهر نمی‌شود، برعکس، هر گناه هر فساد و هر ظلم و هر تبعیض و هر حقه‌کشی، هر پلیدی به حکم این که مقدمه صلاح کلی است و انفجار را قریب الوقوع می‌کند رواست زیرا «الغایات تبرر المبادی» هدفها وسیله‌های نامشروع را مشروع می‌کنند. پس بهترین کمک به تسریع در ظهور و بهترین شکل انتظار، ترویج و اشاعه فساد است» (مطهری، ۱۳، ص ۶۲-۶۳). و دیگری انتظار سازنده می‌باشد. که عامل مسولیت پذیری و سازندگی است. و محرک منتظران به سوی حق‌گرایی و حق‌یاری است. ایشان پس از بیان این نوع انتظار وظایف اهل حق (منتظران امام زمان (عج)) را چنین بیان میکنند: «در روایت اسلامی سخن از گروهی زبده است، که به محض ظهور امام به آن حضرت ملحق می‌شوند. بدیهی است که این گروه ابتدا به ساکن خلق نمی‌شوند و بقول معروف از پای بوته هیزم سبز نمی‌شوند. معلوم می‌شود در عین اشاعه و رواج ظلم و فساد، زمینه‌هایی عالی وجود دارد که چنین گروه زبده را پرورش می‌دهد. این خود می‌رساند که نه تنها حق و حقیقت به صفر نرسیده است، بلکه فرضاً اگر اهل حق از نظر کمیت قابل توجه نباشد از نظر کیفیت ارزنده‌ترین اهل ایمانند و در ردیف یاران سید الشهداء. از نظر روایات اسلامی در مقدمه قیام و ظهور امام یک سلسله قیامهای دیگر از طرف اهل حق صورت می‌گیرد، آنچه به نام قیام یمانی قبل از ظهور بیان شده است نمونه‌ای از این سلسله قیامها است. این جریانها نیز ابتدا به ساکن و بدون زمینه قبلی رخ نمی‌دهد... از مجموع آیات و روایات استنباط می‌شود که قیام مهدی موعود (عج) آخرین حلقه از مجموع حلقات مبارزات حق و باطل است که از آغاز جهان بر پا بوده است. مهدی موعود تحقق بخش ایده‌آل همه انبیاء و اولیاء و مردان مبارز راه حق است» (همان، ۱۳، ص ۶۷-۶۸). و از دیگر دانشمندان معاصر که به انتظار سازنده و مخرب پرداخته اند دکتر علی شریعتی می‌باشد. ایشان در کتاب «انتظار، مذهب اعتراض» همین گونه انتظار را به انتظار مثبت، که عامل سازنده‌گی، مقاومت و مسولیت پذیری است و انتظار منفی که عامل بی‌مسولیتی و عامل فساد و تبه‌کاری است، تحلیلی بسیار عمیقی دارد (ر.ک. انتظار، مذهب اعتراض). نتیجه‌ای کلی از این مباحث این نکته را می‌نماید. که منتظران امام زمان (عج) نباید دست روی دست بگذارند و هیچ کاری نکنند بلکه برای ظهور امام زمان و برپایی دولت حق، همیشه در مبارزه با باطل و در پی نابودی آن باشند. حال که معلوم شد چگونه باید منتظر بود و اینکه منتظران در عصر غیبت چه وظیفه دارند به مسولیت‌ها و وظایف آنها در عصر غیبت می‌پردازیم.

پیش زمینه‌های گسترش فرهنگ انتظار

۱. رسانه

رسانه‌ها یکی از عوامل و ابزارهای مهم جامعه‌پذیری و فرهنگ‌پذیری هستند که نقش مهمی در رشد و تحول جنبه‌های گوناگون زندگی افراد ایفا می‌کنند. امروزه، انسانها در معرض نهادهای رسانه‌ای متولد میشوند،

می اندیشند، دنیا را از این منظر می بینند و رفتارهای خود را بر اساس الگوهای برگرفته از کتاب، مجله، روزنامه، فیلم، ماهواره، تلویزیون، رادیو و اینترنت سامان می دهند. یکی از مقولاتی که رسانه ها به آن می پردازند، نوعی نفوذ و تأثیرگذاری در میان اعضای جامعه و مخاطبان خود است. بدین ترتیب، رسانه ها با ترغیب، تشویق، تبلیغ و حتی ارعاب، مخاطبان را امیدارند به قواعد دلخواه صاحبان رسانه اعتقاد پیداکنند. رسانه ها از طریق معرفی هنجارهای خاص اجتماعی والگوها میتوانند باعث همنوایی و همسویی و به نوعی فرهنگسازی در بین افراد جامعه شوند (حسینفر و ابوالحسنی، ۲۲: ۱۳۹۰). رسانه در ارتباط خود با فرهنگ، نه تنها به کانال(مسیر) ارتباطی، که فراتر از آن، به اصل پیام بدل شده است؛ پیامی که نه تنها بر پایه شناخت، که بر اساس قدرت هم مبادله میشود و در صدد تغییر ساختارهای فرهنگی، اجتماعی و سیاسی و برقراری نوعی از همسان سازی فکری و رفتاری است. این حرکت ارتباطی - فرهنگی مهمترین شاخص عملکرد رسانه ها در صحنه های گوناگون فردی، اجتماعی و میان فرهنگی است (سلطانی فر و روشندل ارتباطی، ۹۷: ۱۳۹۰). و از سوی دیگر زمینه سازی برای ظهور مهدی موعود(عج)، یکی از وظایف و رسالت های خطیر شیعه بصیر و آگاه در جهان امروز است و زمینه سازی رسانه ای _ تبلیغاتی یکی از مهم ترین شاخه های آن است که سایر موضوعات و عرصه ها را به صورت مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر قرار می دهد؛ چرا که رسانه و تبلیغات در دنیای امروز نقش برجسته ای دارد، تا حدی که در نظر کارشناسان، جایگزین سلاح و گلوله شده است(عظیمی خرم آبادی، ۱۳۹۴، پژوهشکده مهدویت، س، ۱۰: ۱۰). بررسی انقلاب تونس نشان میدهد یک جوان معترض مصری و هم قطارانش به عنوان قهرمان ملی تونس توانستند با بهره گیری از شبکه فیس بوک در عرض کم تر از دو ماه طومار حکومت ۲۳ ساله بن علی را در هم بیچند و این آغاز راه انقلابی بود که به نام های ویکی انقلاب فیس بوکی انقلاب تویتری نامیده شدند (دهقانی محمد آبادی، ۱۳۹۲) لذا، رسانه های نوین به بخشی جدایی ناپذیر و بدیهی از زندگی روزمره بدل شده اند، به گونه ای که شاید بتوان گفت انجام امور بدون آنها میسر نیست(کلانتری و حسنی، ۱۳۷۸، ص، ۶۷۸) لذا فضای مجازی یک فضای ظرفیت میانبر زدن را دارد، ظرفیت کوتاه کردن مسیر را دارد و ظرفیت پیاده سازی همه آرمانها که ما برای اسلام داریم را دارد و باید از این قابلیت استفاده کرد. بنابر این می توان از این وسیله ای فرهنگ ساز بهترین استفاده را نموده، اسلام و فرهنگ انتظار را گسترش داد. حوزه های علمیه در این راهبرد می تواند با ایجاد پایگاه های عظیم اطلاعاتی و رسانه ای چون؛ تلویزیون، ماهواره، رادیو، سایت های انترنتی، شبکه های اجتماعی، مجله و ... به گسترش هرچه بیشتر فرهنگ مهدویت و انتظار بپردازد. که هر کدام بنابر قابلیت و ویژه گی های خود دارای مخاطبان بی شماری است.

۲. تبلیغ

طبق فرمایشات قرآن کریم، مهمترین وظیفه پیامبران الهی تبلیغ دین برای بشر بوده است. و از آنجا که علما و ارثان انبیا هستند، نیز وظیفه ای شان تبلیغ و ترویج آموزه‌های دین می باشد. و انتظار، که یکی از آموزه های مهم و اصیل دینی بشمار می رود، امروز بیشتر از پیش، نیاز به تبلیغ و ترویج دارد. زیرا امروز دشمن با در اختیار داشتن پایگاه‌های عظیمی رسانه ای و انجام تبلیغات گسترده، حق را باطل و باطل را حق جلوه می دهد. لذا اسلام و مهدویت نیازمند تبلیغ بسیار گسترده موثر است که باید در دستور کار قرار گیرد. و در رابطه با تبلیغ فرهنگ انتظار و مهدویت می توان با دو روی کرد وارد عمل شد. اول، روی کرد مقابله با سوء استفاده یا کج-فهمی بعضی از افراد از زمینه سازی و شیوه‌های یاری امام زمان (عج)؛ و مهدیان دروغین که در هر زمان و یا هر جای از دنیا سر بلند کردند و ممکن است سر بلند کنند؛ و همچنین تبلیغات غلط انداز دشمن اسلام و مهدویت، که هر لحظه شبهه پراکنی می کنند. از این رو با کارکرد های موثر و اقناع کننده می توان جولو آنها را گرفت و حقیقت را روشن نمود. و با تبیین انحرافات و پاسخ دادن به شبهات، مخاطبان را از گمراهی و سر درگمی در آورد. دوم، روی کرد تبلیغ مباحث بنیادین و اصیل مهدویت و آخر الزمان، که در قرآن کریم و روایات امامان معصوم (ع) به آن اشاره شده است. و آن آموزه‌های ناب را به اطلاع جهان و جهانیان رسانده و حقایق را عالم گیر نمود. و اما حقیقت آن است که در این عرصه، کار زیاد و در خور مباحث، با این اهمیت، صورت نگرفته است. به قول شهید مطهری در کتاب «حماسه حسینی» آن قدر که مسیحیت در کل عالم تبلیغ می کند اسلام و شیعه یک هزارم آن را ندارد. از این رو باید کار نمود و به تبلیغ و ترویج اسلام و مهدویت پرداخت. و همچنین راه کار های برای زمینه سازی عمومی برای ظهور حضرت ولی عصر (عج) ارایه داد. زمینه‌های زیادی برای تبلیغ وجود دارد؛ که استفاده بهینه از آن می توان به نتایج عالی دست یافت. محرم، صفر، رمضان، و دیگر مناسبات دینی زمان بسیار مناسبی است برای این کار.

۳. برگذاری همایش‌های داخلی و بین المللی

یکی از پل‌های ارتباطی فرهنگ انتظار و جامعه امروزی و سبک معرفی آن برگذاری همایش‌های داخلی و بین المللی است. با توجه به شناخت پایین جوامع امروزی نسبت به انتظار در جهت افزایش سطح آگاهی جوامع مختلف و گسترش فرهنگ انتظار کمک قابل توجهی می نماید. از این نظر به دلیل اینکه فرهنگ انتظار محدود به مکان و زمان نیست و قاعده‌ای جهانی دارد. ضرورت بر آن می رود که جهانیان با این ایدئولوژی انسان ساز آشنا شوند. با اینکه همایش‌های قابل توجهی در این راستا برگزار می گردد؛ اما بازهم باتوجه به ارزش و اهمیت این موضوع کافی نیست. از همایش‌های که در این باره برگزار شده بعنوان نمونه می توان به یکی از آنها اشاره کرد، مانند همایش بین المللی «دکترین مهدویت» با موضوع «مهدویت و چالش‌ها» که در همین رابطه در شهر قم ۲۶ فروردین ۱۳۹۸ برگزار شد (نویسندگان، ۱۳۹۸، ج ۲ و ۱). این همایش‌ها می توانند در گسترش فرهنگ انتظار بسیار موثر واقع شوند. و به معرفت مخاطبان شان نسبت به انتظار بیافزاید. از این رو لزوم بر آن است که این

همایش‌ها گسترده‌تر و با محتوای عالی‌تر و کامل‌تری برگزار شود. تا منتهی به رویکرد شناختی بهتری در جوامع داخلی و بین‌المللی شود.

پیش‌زمینه‌های آمادگی برای ظهور

هر انقلابی در راستای تحقق بخشیدن به آرمان‌هایش نیاز به یکسری پیش‌زمینه‌ها و مقدمه‌چینی‌های دارد. که بدون این پیش‌زمینه‌ها حرکت بسوی آرمان‌هایش سودی نخواهد بخشید. و به اهدافش دست نخواهند یافت. اگر نگاهی گذرایی به صفحات تاریخ بیان‌دازیم در خواهیم یافت که هر حرکت و انقلابی با یکسری عوامل زمینه‌ساز به وجود آمده و به پیروزی رسیده است. که مثال بارزش انقلاب اسلامی ایران است که در سال ۱۳۵۷ اتفاق افتاد. حرکت جهانی امام زمان (عج) نیز یک انقلاب است. و بزرگتر از هر انقلابی که در طول تاریخ اتفاق افتاده است. و موجی است که تمام دنیا را خواهد گرفت. از اینرو نیاز به زمینه‌سازی و مقدمه‌چینی دارد. و اینک به چند مورد مهم و اساسی آن اشاره می‌شود. که عبارت‌اند از: آمادگی روحی و روانی، آمادگی اقتصادی و آمادگی نظامی. و در زیر به توضیح هر یک می‌پردازیم.

۱. آمادگی روحی و روانی

از نظر علمی، فزیولوژی و روان‌شناسی، بر این نکته تأکید شده که اشتیاق و رغبت، مقدمه و علت اصلی صدور هر حرکت یا رفتار در انسان است و برای آنکه انسان بتواند در انجام دادن و ادامه حرکت، اراده مداوم داشته باشد، شوق و رغبت و انگیزه او باید ریشه‌شناختی به خود بگیرد، از این رو جامعه منتظر نیز در قدم نخست باید نسبت به خود، دین، خدا و امام زمان معرفت و آگاهی حاصل نمایند. بنابر این اگر کسی نسبت به آنها به معرفت حقیقی برسد، خود به خود شوق و اشتیاق به وجود خواهد آمد. آمادگی روحی و روانی در واقع به معنای انجام واجبات و ترک محرمات است. به طوری که شخص منتظر خودش را از زشتی‌ها دور نگه می‌دارد و به پاکی‌ها روی می‌آورد، و می‌داند که راه رشد و تعالی انسان‌ها تسلیم حق بودن است و بس، و دیگر راه‌ها بی‌راهه و گمراهی است. از این جهت به کسب معرفت و خودسازی می‌پردازد و به عقیده‌اش ثابت و پای‌بند می‌ماند. امام صادق (ع) در این زمینه می‌فرماید: «إِنَّ لِصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ غَيْبَهُ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ عَبْدٌ وَ لِيَتَمَسَّكَ بِدِينِهِ...» همانا برای صاحب این امر، غیبتی است؛ پس باید {انسان} تقوا پیشه نماید و به دین خود چنگ زند... (کلینی، ج ۱، ص ۳۳۵، ح ۱). کسانی که از لحاظ روحی و روانی آمادگی نداشته باشند نمی‌توانند در کنار امام قرار بگیرند و نمی‌توانند یار و یاور خوبی برای آن حضرت باشند؛ و با کم‌ترین زحمت و سختی میدان را ترک می‌نمایند. بی‌تردید امام زمان (ع) یارانی می‌خواهد که با شناخت و معرفت و ایمان راسخ و اراده پولادین وارد میدان شوند و از همه سختی‌ها و مشکلات عبور نموده و در هر زمان و مکان به یاری حق بشتابند. و ناگفته نماند که افزون بر انجام واجبات و ترک محرمات، اخلاق نیز از اهمیت والایی برخوردار است. و شخص منتظر خودش را به اخلاق نیکو و حسنه آراسته می‌کند. در روایات از امامان معصوم (ع) در این رابطه سخن به میان آمده است. به عنوان نمونه امام صادق (ع) می‌فرماید: «مَنْ سَرَّ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَسْتَنْظِرْ وَ لِيَعْمَلْ بِلَوْعٍ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ

مُتَظَرٌ...» هر کسی که شادمان می شود، از این که از یاران قائم باشد، پس باید منتظر باشد، پرهیز کاری پیشه کند و نیکویی اخلاق را انجام دهد؛ در حالی که منتظر است... (نعمانی، ص ۲۰۰، ح ۱۶). از آنجاییکه حوزه و روحانیت مرکز ثقل و پایگاه عقاید، و الگو دار زندگی شیعیان می باشد، می تواند به کسب معرفت و آگاهی مردم نسبت به آموزه های دینی. نقش یک معلم را بازی کند. علمای بزرگوار گذشته از روش سنتی موعظه و تبلیغ (مناسبت های چون؛ محرم، صفر...) و برنامه ها تلویزیونی رادیویی...، که همه در جای خودش مفید است؛ می توانند کلاس های جدا گانه ای برگزار کنند. از قبیل: خدانشناسی، معادشناسی، خودشناسی، اخلاق، هستی شناسی و سایر موضوعات دینی، مثل راهنماشناسی، مخصوصا امام زمان شناسی و موضوعات مربوط به مهدویت که خوشبختانه در این زمینه تاجایی کار های مفیدی صورت گرفته است. و لی کافی نیست و تلاش مضاعف می طلبد. و کلاس های که، در حد فهم همه اقشار جامعه بوده و عمومی باشد. از اینرو می تواند سطح آگاهی مردم را به مراتب بالا برده و دین مداری و معنویت راگسترش دهد. و در نتیجه جامعه منتظر را از لحاظ آمادگی روحی و روانی برای ظهور امام زمان (عج) مهیا سازد.

۲. آمادگی اقتصادی

ویژگی دین اسلام آن است که در تمام زمینه های عبادی، سیاسی، اجتماعی، اخلاقی، اقتصادی و... مقتضیات رشد و پیشرفت بشر را در نظر گرفته و موانع رشد و پیشرفت را بازگو کرده است که یکی از بنیادی ترین عوامل رشد و پیشرفت انسان ها مساله اقتصاد است. اگر اقتصاد جامعه یا اقتصاد خانواده ها دچار مشکل باشد و مردم با تنگدستی و محرومیت اقتصادی به سر ببرند، هیچگونه باور اعتقادی و رفتار اخلاقی را پذیرا نخواهند بود به همین جهت پیامبر (ص) فرمود: (كَادَ الْفَقْرَانُ يَكُونُ كُفْرًا)، فقر نزدیک به کفر است (کلینی، ۱۴۲۹، ج ۳، ص ۴۱۷). و همچنین امیرالمؤمنین (ع) در باره فقر می فرمایند «فقر بزرگترین مرگ است.» (نهج البلاغه، حکمت ۱۶۳: ۶۶۵). و در جای دیگر می فرماید: «فقر مایه نقصان دین و سرگردانی عقل و باعث دشمنی (و بدبینی) می شود» (همان، حکمت ۳۱۹: ۷۰۷) از سوی دیگر انسان به حسب آفرینش و غریزه خود به اسباب معاش و لوازم مادی زندگی از قبیل خوراک، پوشاک، مسکن، بهداشت و نظایر آنها نیازمند است و بدون آنها نمی تواند در هیچ بخشی از زندگی گام بردارد. اهمیت مسائل اقتصادی بر کسی پوشیده نیست برای اینکه مردم در هر لحظه با آن درگیر هستند و این موضوع برای همه مردم ملموس است. از سوی دیگر اقتصاد برای کشورها و جوامع از اهمیت بالایی برخوردار است زیرا رشد و پیشرفت و قدرت هر جامعه و کشوری به قدرت اقتصادی آن بستگی دارد و امروز رشد اقتصادی هر کشوری نشانه ترقی و توسعه یافتگی آن کشور محسوب می شود. در اسلام مسائل اقتصادی به حدی اهمیت دارد تنها در قرآن بیش از ۴۵۰ آیه به این موضوع اختصاص یافته و صدها حدیث از پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار در این باره رسیده است. و یکی از مسایل مهمی که در زمینه سازی ظهور تاثیر فراوان دارد، مسئله پشتوانه اقتصاد قوی است. امروزه اگر جامعه و کشوری پشتوانه اقتصادی قدرت مندی نداشته باشد، در دیگر زمینه ها و عرصه های زندگی نیز پیشرفتی نخواهد داشت. و از این رو نمی تواند تجارت کند، نمی تواند در عرصه بین المللی حضور فعال داشته باشد، نمی تواند فعالیت فرهنگی فعال داشته باشد، نمی تواند

از لحاظ علم و آموزش ترقی کند، نمی‌تواند رسانه و اطلاعات داشته باشد، نمی‌تواند رفا و آسایش داشته باشد. نمی‌تواند در زمینه نظامی پیشرفت داشته باشد... جامعه‌ی منتظر باید در عرصه جهاد اقتصادی پیشتاز میدان باشد، تا دست دنیا خاران و غارتگران را از جامعه اسلامی کوتاه نموده و زمینه تعالی زندگی مادی و معنوی و از همه مهمتر زمینه ظهور را فراهم نماید؛ زیرا، ظهور امام زمان با یک انقلاب عظیم همراه است. که سراسر جهان را فرا می‌گیرد و این حرکت عظیم نیاز مبرم به تصلیحات نظامی دارد. و آمادگی نظامی نیز بدون پشتوانه اقتصادی قدرتمند ممکن نخواهد بود. از آنجا که علمای دینی رهبران و مروجان دین مبین اسلام و مرجع فکری و عقیدتی جامعه مسلمان هستند؛ در ترویج آموزه‌های اقتصادی اسلامی و تقویت باورهای دینی اقتصادی نیز نقش بسیار ارزنده دارند. آنها می‌توانند از طُرُق و راه‌های مختلف به ترویج این آموزه‌ها بپردازند. در منابع، کنفرانسها، رسانه‌ها، مناسبت‌ها(محرم، صفر، رمضان...) و با تفسیر و توضیح روشن از آیات و روایات که مال دنیا را مذمت می‌کند، جامعه اسلامی را از فقر و عقب ماندگی نجات دهند. و مسیر پیشرفت و تعالی را هموار سازند.

۳. آمادگی نظامی

دین مبین اسلام دین قدرت و عزت است که در مقابل آن خود کم بینی و زلت می‌باشد. از این رو در به دست آوردن عزت دستور به کسب قدرت و توانایی می‌دهد. و در مقابله و مواجهه با حملات آبی و احتمالی دشمن مسلمانان را امر به آمادگی نظامی می‌کند. و این دستو بصورت صریح در قرآن کریم ذکر شده است: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ آخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ﴾؛ (انفال، آیه، ۶۰) و در برابر آنها تا می‌توانید نیرو و اسب های سواری آماده کنید تا دشمنان خدا و دشمنان خود - و جز آنها که شما نمی‌شناسید و خدا می‌شناسد- را بترسانید. این دستور اگرچه مربوط به همه زمان‌ها و دوران‌ها است اما با در نظر گرفتن دوران حساسیت برانگیز غیبت امام زمان (عج) و آستانه ظهور و آمادگی برای ظهور، عملی نمودن این امر الهی بسیار ضروری می‌نماید. ضرورت این امر از این جهت است که، در زمان غیبت و آستانه ظهور، فتنه‌ها و تباهی‌ها، و دجال‌ها و سفبانی‌ها ظاهر شده، دست به فساد و کشتار گسترده مردم می‌زنند. به عنوان نمونه: فرموده از حضرت امیر را، در مورد سفیانی متذکر می‌شویم «سفیانی همراه با سیصدو شصت اسب سوار وارد دمشق می‌شود، رمضان فرا نمی‌رسد مگر این‌که سی هزار نفر با او بیعت می‌کنند. سپس سپاه مجهزی را به عراق می‌فرستند و صد هزار نفر را در بغداد می‌کشد. سپس وسعت جنگ به سوی کوفه ادامه می‌یابد و شهر کوفه توسط آنان به غارت می‌رود» (سلیمان، ۱۳۹۰، ص، ۶۳۰) که هدف آنها نابودی حق و عدالت است. و در جای دیگر می‌فرماید: «مردی از قلب مشرق قیام می‌کند که سفیانی نام دارد و همه پیروانش از نژاد کلب هستند. او آن قدر خون می‌ریزد که نوبت به شکافتن شکم زنان و سر بریدن کودکان می‌رسد. همین که تیره‌ی قیس، مصری‌ها و مراکشی‌ها در برابرش قیام می‌کنند، آنها را می‌کشد و کسی قادر به دفاع از خود نیست» (همان، ص، ۶۲۹) از این رو علمای دینی به عنوان سربازان امام

عصر^(ع) که در حوزه‌های علمیه مشغول به درس و تحصیل اند؛ وظیفه دارند که در این زمینه (آمدگی نظامی) دست به کار شوند و جامعه منتظر را از این جهت آماده سازند. آن چنان که در گذشته علما در این امر مهم توجه ویژه داشتند^۲. و در عصر حاضر نیز دیدیم که انقلاب اسلامی ایران با نیت زمینه سازی ظهور و نجات توده مستضعف در سال ۱۳۵۷ با رهبری عالم ربانی و برجسته و برخاسته از حوزه علمیه ظهور نمود و اینک روزنه امیدی برای حق جویان و حق پویان شده است. کما اینکه بساری از سرزمین های اسلامی با الگو قرار دادن این انقلاب عزت آفرین، در مقابل استعمار و استثمار، آستین، به نابودی آنها بالا زده اند؛ و هر روز که می گذرد بیداری ملت‌های مظلوم و ستم‌دیده بیشتر می شود و اصحاب ظلم و جور نادم و ضعیف می گردد. و در رابطه با آمدگی نظامی در جهت زمنه سازی حکومت جهانی در آخرالزمان و آستانه ظهور در روایات نیز اشاره شده است که اهمیت این گزینه را به روشنی می رساند. امام صادق^(ع) در این زمینه می فرماید: «هر یک از شما باید برای خروج قایم و لو یک تیر فراهم نماید. پس اگر خداوند بلند مرتبه نیت او را در این باره بداند، امید دارم عمرش را طولانی کند تا این که از یاران و انصار او باشد. (سلیمیان، ۱۳۸۹، ص، ۳۳۵) در کنار آمدگی نظامی، آمدگی جسمانی نیز نیاز مبرم است. زیرا انقلاب جهانی امام زمان^(عج) جنگ، رویا رویی با دشمن حق و عدالت است. بدون شک، جنگ سختی خواهد بود. از این رو این قیام بزرگ یارانی می خواهد که در مقابله با دشمن سخت پیکار کند، تا اینکه حکومت عدل مهدوی در جهان استقرار یابد. امام صادق^(ع) در باره ویژگی‌های یاران امام مهدی^(عج) می فرماید: {مردی از اصحاب او توانایی چهل مرد را دارد و قلب او از پاره آهن استوارتر است و اگر بر کوه‌های آهن بگذرد، آن را برکنند و شمشیرهای خود را در نیام نکنند تا آنکه خدای تعالی خوشنود گردد} از روایت مذکور این مطلب روشن می شود؛ نیروهای منتظر که مدعی زمینه سازی ظهور هستند نباید دچار تن پروری و سستی شوند؛ بلکه با تلاش و سخت کوشی مداوم خود را برای یاری امام زمان آماده نمایند. حال چنین یارانی، می بایست پیش از ظهور فراهم آیند و این ممکن نیست مگر با افزایش توان و قدرت جسمانی در عصر انتظار. چنانچه تمامی منتظران به این امر مهم و اساسی توجه لازم را داشته باشند، بدون تردید نقش مؤثری برای درک دوران ظهور ایفا خواهند کرد (همان، ص، ۵۹-۶۰).

معرفی ایدئولوژی انقلاب مهدوی

ایدئولوژی هر انقلابی در چگونگی پیروزی آن، نوع حکومت جایگزین و حتی مراحل و تحولات پس از پیروزی، نقش مؤثری دارد. انقلاب‌هایی که ایدئولوژی واحدی را گسترش می دهند، به ویژه اگر این ایدئولوژی با تاریخ و فرهنگ آن کشور پیوند خورده باشد، انقلاب زودتر فراگیر میشود و بسیج قوی تری توده ها را به دنبال می آورد؛

۲. در گذشته علمای بودند که به افراد و جوانان محله و منطقه خودشان آموزش نظامی می دادند. و مصلح در نماز جمعه شرکت می کردند. و این عمل آنها جایگاه و اهمیت بی بدیل این امر را می رساند.

در نتیجه، این انقلاب ها سریع تر به پیروزی می رسد و پس از پیروزی، بی ثباتی های کمتری را از سر می گذرانند. انقلاب اسلامی ایران، نمونه بارز این گونه انقلاب هاست که به رغم رو برو شدن با رژیم مقتدر، از آن جا که پشتوانه آن یک ایدئولوژی واحد و منسجم بود که از دل فرهنگ مردم شیعی ایران برخاست در مدت زمانی اندک به پیروزی رسید (رامین، ۱۳۹۴، ص ۵۷). انقلاب مهدوی به معنای تغییر و دگرگونی مبنایی، باطنی و ماهوی است که اومانیسیم، خود بنیادی در برابر حق را نفی می کند. این انقلاب، استقرار مدینه فاضله اسلامی، حاکمیت قانون الهی، هدایت و تربیت، رستگاری آدمی و قرب الهی را غایت خود میداند. همچنین از قلمرو بشر انگارانه عبور می کند و عالم و آدم دیگری بر مبنای قرب به حق و ولایت الهی پدید می آورد (همان، ص ۵۸). ایدئولوژی انقلاب مهدوی، بر گرفته از اسلام ناب شیعی است. که با روی کرد معنوی به بشر، و انقلاب در جان و اموال مردم آغاز می شود. به این ترتیب بسط خود آگاهی دینی، زمینه های ظهور تمام عیار انقلاب را مهیا می سازد. انقلاب مهدوی، صورت تحقق عینی و خارجی یافته و به برقراری ولایت الهی در سراسر زمین می انجامد (همان، ص ۵۹). حکومت جهانی حضرت مهدی (عج) بر پایه ای بهره مندی آگاهانه، خردمندانه و خدا پرستانه از همه منابع موجود و ظرفیت های ممکن در کره زمین در راستای رشد و تعالی انسانها است. لذا معرفی ایدئولوژی که در واقع بر نامه هایش بر اساس فطرت و هدف خلقت انسانها است باید به جهانیان عرضه شود. تا به آن آگاهی یابند.

مشروعیت و مقبولیت در حکومت

مشروعیت

مشروعیت از نظر لغوی به ریشه «شرع» برمی گردد و از آن مشتق شده است ولی از آنجا که این واژه در مقابل کلمه انگلیسی «Legitimacy» و معادل آن قرار داده شده که به معنای قانونی و برحق بودن است، بنابراین اختصاصی به شرع و شریعت ندارد، بلکه هر حکومتی و هر حاکمی و اساساً همه مکاتب فلسفه سیاست و اندیشمندان این حوزه باید به این موضوع بپردازند (به نقل از موحدیان، مصباح یزدی، ۵۲: ۱۳۸۰) محوریترین پرسش مشروعیت آن است که چه کسی حق یا صالحیت حکمرانی و فرمانروایی دارد و مردم به چه دلیل باید از او اطاعت و تبعیت کنند (همان، رفیعی، ۱۳۸۹: ۵۲). بنابراین در یک کلمه، مشروعیت بدین معناست که چه کسی حق حکومت دارد. در پاسخ به این سؤال برخی «مشروعیت الهی» را مطرح کردهاند؛ بدین معنا که تنها کسی حکومتش مشروعیت دارد که در دوره حضور معصوم علیه السلام، با نصب خاص الهی تعیین شده باشد و در دوره غیبت نیز در تطابق با اوصاف معین شده الهی، صاحب مقام ولایت باشد. برخی دیگر «مشروعیت مردمی» را کافی دانسته و مقبولیت مردمی را مساوی مشروعیت به حساب آوردهاند. گروه سومی نیز از کلمه نقش مردم در مشروعیت حکومت اسلامی مشروعیت الهی - مردمی «استفاده کرده و مشروعیت را متشکل از دو

پایه خدا و مردم تعریف کرده‌اند (همان، رفیعی، ۳۷: ۱۳۸۹). گذشته از همه‌ی این‌ها خداوند^(ع) در قرآن کریم می‌فرماید: «قُلْ أَغْيَرَ اللَّهُ اتَّخَذُوا وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَ لَا يُطْعَمُ» (بگو آیا غیر خدا را ولی خود قرار دهم، خدای که پدید آورنده‌ی آسمان‌ها و زمین است. سوره‌ی انعام آیه‌ی ۱۴). همین‌طور در سوره‌ی شورا نیز می‌فرماید: «أَمْ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَإِنَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (آیا آنها غیر خدا را ولی خود قرار دادند؟! در حالی که «ولی» فقط خداوند است و اوست که مردگان را زنده می‌کند، و اوست که بر هر چیزی تواناست! سوره‌ی شورا، آیه‌ی ۹) امام خمینی^(ع) در باره‌ی حاکمیت خداوند که همه را در بر می‌گیرد این‌گونه می‌فرماید: (آنجا هم که اختیارات محدودی به رسول اکرم^(ص) و ولایت داده شده از طرف خداوند است. حضرت رسول اکرم^(ص) هر وقت مطلبی را بیان یا حکمی را ابلاغ کرده‌اند به پیروی از قانون الهی بوده است» و اشیان تصریح می‌کنند: «رای اشخاص حتی رای رسول اکرم^(ص) در حکومت و قانون الهی هیچ‌گونه دخالتی ندارد. همه تابع اراده الهی هستند» با همه‌ی این‌ها نتیجه این می‌شود که حاکمیت از آن خداوند است. و هر کی را بخواهد به عنوان مجری قوانین خودش در زمین قرار می‌دهد. انبیا و اولیای الهی مجریان قوانین الهی در زمین هستند. و در زمان غیبت دانشمندترین فرد از مردم، که همان ولی فقیه می‌باشد و در علم و عمل نزدیک‌ترین فرد به انبیا و اولیا هستند سر پرست مردم می‌باشد. و بنابر این مشروعیتش از جانب خداوند است.

مقبولیت

مقبولیت نیز در یک بیان ساده به معنای پذیرش مردمی است. اگر مردم به فرد یا گروهی برای حکومت تمایل نشان دهند و در نتیجه حکومتی بر اساس خواست و اراده مردم تشکیل گردد، گفته می‌شود آن حکومت دارای مقبولیت است و در غیر این صورت از مقبولیت برخوردار نیست (به نقل از موحدیان، مصباح یزدی، ۱۳۸۰، ص ۵۳) نکته‌ی بسیار مهم در اینجا آن است که مقبولیت مردمی در نظر برخی از اندیشمندان معادل اکثریت (به معنای نصف به علاوه یک) نیست؛ یعنی مقبولیت مردمی لزوماً بدین معنا نیست که اکثریت مردم به یک حکومت تمایل داشته باشند؛ چراکه تحقق خواست اکثریت در بسیاری از موارد سخت یا ناممکن است. برای مثال در اغلب کشورهای غربی که سردمدار دموکراسی هستند، کمتر از ۵۰ درصد مردم در یک انتخابات به یک فرد یا حکومت خاصی رأی داده‌اند (همان، جوان آراسته، ۱۲۸: ۱۳۸۶). حضرت امام خمینی (ره) نیز در تبیین نوع حکومت اسلامی، این حکومت را نه استبدادی و نه مطلقه، بلکه مشروطه میدانند ولی مشروطه نه به معنای متعارف فعلی که در آنها تصویب قوانین تابع آرای اکثریت باشد (همان، امام خمینی، ۱۳۹۰، ص ۴۳). در واقع این گروه بر آن هستند که مقبولیت مردمی به معنای اقبال عمومی است در حدی که برای حاکم بسط ید فراهم شود و بتواند به پشتوانه مردم، قیام کرده و تشکیل حکومت بدهد و حکومت را اداره کند و در هر حدی که بسط ید داشته باشد، باید اعمال ولایت نماید (همان، امام خمینی، ۱۳۹۰، ص ۵۳) اما گروه دیگر معتقدند که مقبولیت مردمی به معنای قبول اکثریت مردم به معنای نصف به علاوه یک است؛ بدین معنا که اگر اکثریت مردم با یک حکومتی همراه نشوند یا از آن برگردند، دیگر این حکومت از مقبولیت مردمی برخوردار نیست (همان، کواکبیان،

۱۳۷۰، ص ۱۲۵). البته از نظر نگارنده، اغلب کسانی که اکثریت را معادل مقبولیت گرفته اند، منظورشان همان پشتیبانی قاطبه مردم و رضایت عمومی بوده است؛ چراکه صرف حمایت اکثریت از یک چیز، تأیید عقلانی و دینی ندارد (همان، جوادی آملی، ۱۳۸۳، ص ۹۱).

ایجاد مقبولیت حکومت مهدوی

از آنجای که در اسلام مشروعیت حکومت از ناحیه خدای متعال می باشد. بنابر آنچه در بحث مقبولیت مطرح شد، مقبولیت نیز باید، از طرف مردم صورت گیرد. این یک واقعیت انکار ناپذیر است. چنانچه در تاریخ اسلام در دوران حضرت امیر و امام حسن و دیگر امامان معصوم^(ع) تجربه شد. و دیده شد که مردم تسلیم زر و زور و تزویر شدند. و به حقیقت پشت پا زدند. و این تسلیم زر و زور و تزویر شدن دلایلی زیادی می تواند داشته باشد. یکعده بخاطر مال دنیا، یکعده به خاطر کینه ای که نسبت به اهل بیت داشتند و یکعده ندانسته حق را رها کردند. و بطور مجموع نمی دانستند که حکومت باطل چه بر سر بشر می آورد. و حکومت حق چگونه زمینه‌های رشد و تعالی بشر، استقرار عدالت و امنیت را فراهم می نماید. از این جهت ضروری است؛ که برای استقرار حکومت الهی در جهان، از طرف مردم مقبولیت ایجاد شود. و بشر خود خواستار حکومت امام معصوم گردد. در زیر به راه-های ایجاد مقبولیت حکومت امام معصوم^(ع) اشاره شده است.

۱. روشن نمودن مکاتب شکست خورده در سعادت انسان

تاریخ عرصه آزمون پذیری نظریه ها و اندیشه هاست، چه بسیار نظریه های که یک زمان طرف داران زیادی داشت اما با گذشت زمان مورد نقد و انتقاد واقع شدند. به عنوان مثال می بینیم در قرن بیستم، تئوری کمونیسم که بزرگترین مخالف تفکر مذهبی بود پس از هفتاد سال مقاومت در برابر انتقادات و ارزش یابی های فلسفی، اقتصادی و سیاسی از آزمون موفق بیرون نیامد و تاریخ اثبات نمود که این نظریه دارای مشکلات جدی در عرصه های اقتصادی، سیاسی، فلسفی و اجتماعی است، به طوری که نمی توان از این تئوری دفاع عقلانی نمود و امروزه کمتر اندشمندی است که حامی این اندیشه باشد و این تفکر سر انجام پس از چندین دهه حضور در عرصه اجتماعی حامیان خود را از دست داده است. نگرشی که یک زمان نیمی از ملت ها و دولت ها از آن حمایت می کرد و آن را نظریه ای کارا و مفید می دانستند به جایی رسید که از هم فرو پاشید زیرا، در این نگرش مفاهیم انسانی و فطری همچون آزادی، حق انتخاب، حق مالکیت، گرایش مذهبی، مالکیت خصوصی و عدالت توجه نشد و این نادیده گرفتن ها آن فکر را سر انجان به شکست کشاند (گیلانی، ۱۳۸۷، ص ۱۱۵-۱۱۸).

از دیگر تئوری های که در قرن بیستم مورد توجه و دقت نظر اندیشمندان قرار گرفته است و سیطره خود را همه عرصه ها گسترانده است، اندیشه ای لیبرالیسم می باشد. این اندیشه به مانند تئوری کمونیسم که پس از به

وجود آمدنش همه زمینه های فرهنگی و اجتماعی را تسخیر کرده بود همه را خیره نموده است، و بر اندیشه های متفکران اثر گزارده است. بی تردید در قرن حاضر (بیستم یکم) یکی از پرترفدارترین نظریه در عرصه اندیشه، روابط بین الملل، اقتصاد، سیاست و دیگر عرصه ها نگرش لیبرالیسم است. و به قدری گسترش یافته است که امروزه تنها فکر و قدرت بلا منازع عصر جدید تلقی می گردد و کشوری همچون آمریکا که بزرگترین نماینده این فکر محسوب می شود به قدری احساس اقتدار و توانایی می کند که حتی در پاره ای از اختلافات بین المللی خود را بی نیاز از کنوانسیون های حقوق بشر و سازمانهای جهانی می داند به طور که علی رغم مخالفت های سازمان ملل که بزرگترین تشکل در راستای صلح و امنیت جهانی تلقی می گردد، به کشور های همچون افغانستان و عراق حمله می کند و این احساس تفوق و برتری به جایی رسیده است که برای خود در نظام بین الملل حق دخالت و قیمومت قائل است (همان، ۱۳۸۷، ص، ۱۱۵-۱۱۸) و به این بهانه سرمایه های ملت های مظلوم را غارت می کنند و ملت ها را به جان هم می اندازند. جنگها و جنایت های آمریکا در کشورهای چون افغانستان و عراق گواه این سیاست است می گوید: (تفرقه بینداز و حکومت من). شیطنت و چپاولگری و غارتگری آنها در منطقه بر هیچ انسان منصفی پوشیده نیست. و می بینیم که پس از به جان انداختن ملت ها چگونه سرمایه های طبیعی و انسانی آنها را با رومی ربایند و فقر و بی چاره گی را برجا می گذارد. این همه جنایت و تباهی نتایج تفکرات غیر دینی و الهی است. و به فرموده امام خمینی (عج) آمریکا شیطان بزرگ است.

۲. رساندن آموزه های اصیل اسلامی به گوش دنیا

حقیقت آن است که دین اسلام حق است و به عنوان یک مکتب مترقی دنیا جواب گوی تمام نیاز های بشری است. مدعی این سخن آموزه های اصیل، بنیادین و فطری، قرآن کریم است؛ که سنگ بنای تمدن اسلامی را تشکیل می دهد. خداوند در مورد کمال، دین اسلام در قرآن کریم می فرماید: (...الْيَوْمَ يَبْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاْتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا...)) امروز، کفرپیشه گان از [شکست] دین شما، ناامید شده اند؛ بنابر این از آنان مترسید و از من بترسید! امروز (با نسب علی بن ابی طالب^(ع)) به و لایت و امامت و حکومت و فرمان روایی بر امت (دینتان را برای شما کامل، و نعمتم را بر شما تمام کردم، و اسلام را برایتان به عنوان دین پسندیدم) (ماید، آیه ۳). اگر هر انسانی سالم و عاقلی بدور از هوا و هوس و بدور از تعصب های مذهبی، ملی و منطقه ای آنرا مطالعه کند و به آن تفکر و تدبر نماید، سپس در موردش قضاوت کند به حقانیت آن اعتراف خواهد نمود. چنانچه بودند کسانی که به این حقیقت بزرگ پی بردند و اعتراف به بی نقض بودن قرآن نمودند. اعتراف دانشمندانی غیر مسلمان چون: آلبرت انشتین، گستاو لوبون، ویل دورانت، ناپلئون بناپارت و... در باره حقانیت قرآن و اسلام گواه این سخن است به گفته ای آنها اسلام در همه عرصه های زندگی برنامه داشته و حرف برای گفتن دارد. به عنوان نمونه: فلسوف شرق شناس و مورخ آمریکایی ویل دورانت که سالها از عمر خود را صرف تحقیق در باره اسلام و قرآن نموده چنین

می گوید: «رفتار دینی در قرآن شامل رفتار دنیوی نیز هست و همه امور آن از سوی خدا و به طریق وحی آمده است. قرآن مقرراتی شامل ادب، تندرستی، ازدواج، طلاق، رفتار با فرزندان و حیوان و بردگان، تجارت، سیاست، ربا، دین، عقود، وصایا، امور صنعت، مال، جریمه و مجازات و جنگ و صلح است. قرآن در جان‌های سالم، عقایدی آسان و دور از ابهام پدید می‌آورد که از رسوم و تشریفات ناروا و قید بت‌پرستی و کاهنی آزاد است. قرآن اصول نظم جمعی و وحدت اجتماعی را در بین مسلمانان استوار کرده است» (مردانی، ۱۴۰۲، ص ۴۵). ناپلئون بناپارت امپراتور مشهور فرانسه در باره قرآن کریم چنین می‌گوید: امید وارم طولی نکشد که خرد مندان هر جا و متمدن دنیا را گرد آورده و به کمک آنان قوانینی تنظیم نمایم که همه به دستورات اساسی قرآن بنا شده باشد، زیرا قرآن مبدء حق و حقیقت است، این کتاب به تنهایی عهده دار سعادت بشر می باشد (مردانی، ۱۴۰۲، ص ۴۳). قرآن حقیقتی است، که دوست و دشمن به حق بودن آن معترف بوده و این حقانیت اسلام را بیان می‌دارد. از سوی دیگر امروزه می بینیم که از اسلام چهره ای خشن و وهشتناک به جهان معرفی شده است. این حیولا از یک طرف تیشه به ریشه عقاید مسلمانان می زند و عشق و ایمان آنها را نسبت اسلام اصیل و حقیقی سست می نماید، و از طرف دیگر جهانیان و پیروان دیگر ادیان را نسبت به اسلام حقیقی بد بین تر نموده است. در صورت که این چهره ای وهشتناک مال اسلام نیست. بلکه ساخته و پرداخته دشمنان اسلام و قرآن است؛ گروهک های تکفیری و ترورستی چون داعش، طالب، القاعده و امثالهم را به وجود می آروند که به جان و مال مردم هیچ رحمی ندارد. و امروز، هر رنج و بدنامی که جهان اسلام می کشد؛ از کار نامه های وهشتناک و زد انسانی همین گروهک ها است که به نام اسلام و قرآن جنگ و جنایت به راه انداخته است. این تصور زشتی که امروزه دنیا از اسلام دارد؛ این را نشان می دهد که تبلیغات و کارکرد های دشمنان خیلی گسترده است. و ما در راه تبیین، ترویج و تبلیغ آموزه های حقیقی اسلام بسیار عقب بوده ایم . از این رو از علمای با تقوا و با ایمان و نهادهای حوزه علمیه، توقع می رود؛ همانطور که آموزه های اصیل اسلامی را در طول تاریخ اسلام، از گزند و دست برد دشمنان اسلام حفظ نمودند. امروزه بر علاوه حفاظت، نیاز شدیدی به تبیین، تبلیغ و ترویج هر چه بیشتر، از چهره ای حقیقی آن دارد. و چهره ای اسلام ناب محمدی که راه سعادت بشر است، به جهان نمایانده شود. و این ممکن نیست، مگر با تلاش خسته گی ناپذیر و مداوم، که با صبر و بصیرت همراه باشد.

۳. معرفت امام زمان (عج)

در فرهنگ دینی قرآن و روایات بحث معرفت و شناخت امام و اعتقاد به او، از اهمیتی ویژه برخوردار است، به گونه ای که در ردیف اصول اعتقادی شیعه یعنی توحید، نبوت و معاد قرار گرفته است. در واقع اعتقاد به وجود امام، در هر عصر و زمانی واجب بوده و به موجب دلایل عقلی و نقلی، ایمان بدون شناخت امام در هر زمان تحقق نمی پذیرد؛ زیرا پیروی نمودن از امام بدون معرفت و شناخت او امکان پذیر نمی باشد. در منابع روایی موجود، احادیث بسیاری وجود دارد که بیانگر اهمیت شناخت امام است در حدیثی از امام باقر (ع) نقل شده است:

«مَنْ مَاتَ وَ لَيْسَ لَهُ إِمَامٌ فَمَوْتُهُ مِيتَةٌ جَاهِلِيَّةٌ وَ لَا يُعْذَرُ النَّاسُ حَتَّى يَعْرِفُوا إِمَامَهُمْ» (کلینی، ۱۴۲۹ق، ج ۱، ص ۳۷۷) که بنا بر این روایات هیچ گونه عذری از مردمی که امام زمان خود را نشناسند پذیرفتنی نیست؛ زیرا مرگ بدون شناخت و معرفت نسبت به امام زمان خود، مانند مرگ جاهلیت است. از اینجا اهمیت موضوع امام شناسی و معرفت حقیقی نسبت به امام زمان در هر عصر، به ویژه عصر غیبت آخرین ذخیره الهی حضرت مهدی(عج) به روشنی مشخص می گردد. معرفت امام، تنها شناخت به اسم و نسب نمی باشد، بلکه شناخت حقیقی معرفت به صفات امام و جایگاه او در درعالم هستی است. چنانچه از روایات بر می آید؛ امام واسطه فیض الهی است. امام صادق(ع) می فرماید: «خداوند تبارک و تعالی امام را به پیشوایی خلقش منصوب کرده و بر روزی خواران اهل جهانش حجت قرار داده و با رشته‌ای الهی تا آسمان کشیده که فیوصات خدا از او منقطع نشود و آنچه نزد خدا است جز از طریق او به دست نیاید». (کلینی، ۱۴۲۹، ج ۱، ص ۲۹۰).

۴. بیان مزایای پسا انقلاب و آرمانشهر مهدوی

هر نظام سیاسی برای ایفای وظایف و کار ویژه‌های خود از سه فرایند نهاده، تبدیل وداده (خروجی) تشکیل می شود. مهم‌ترین و ارزشمندترین بخش آن، برون‌دادها (داده‌ها) خروجی هایی است که کار آمدی و کار آیی نظام در آنها جلوه‌گر شده و دستیابی به اهداف و سیاست ها مشخص می گردد(کارگر، ۱۳۴۹، ص ۳۵۴). در تحلیل سیستم دولت مهدوی و بررسی کار آیی و کارآمدی آن، توجه به پیامدها و داده‌های آن (آثار و نتایج) در ابعاد گوناگون، ضروری به نظر می رسد. برای فهم و درک این فرایند، نیاز به شاخص‌ها و ملاک‌هایی است تا میزان توفیق در انجام وظایف، تحقق اهداف و آرمان‌ها و جلب رضایت‌مندی روشن شود. مهم‌ترین و بارزترین پیامدها و برون‌دادهای نظام سیاسی مهدوی در چند انگاره جلوه‌گر است.

یک. معنویت(اخلاق، معرفت و کمال)؛

دو. عدالت (قسط، عدل و تعادل)؛

سه. عقلانیت (دانش و خردورزی)

چهار. توسعه (رفاه، عمران و آبادی)(همان، ص ۳۵۴-۳۵۵)

پنج. امنیت و جهانی بودن حکومت مهدوی

این انگاره‌ها در عرصه‌های سیاست، اجتماع، فرهنگ و اقتصاد به خوبی متبلور و نمایان شده است. با بیان شاخص‌ها و معیارهای جامعه آرمانی اسلام، این ادعا به روشنی فهم و اثبات می شود. (همان، ص ۳۵۵).

۱. ارتباط فرد با خدای متعال:

در نظام سیاسی مهدوی، ارتباط فرد با خدای متعال در راس همه‌ی برنامه‌ها و سیاست‌ها قرار می گیرد و همه‌ی کارویژه‌های دولت در جهت توحید، عبودیت و عبادت سامان می یابد. در این راستا رفتارهای مردم تغییر و آموزه‌های مذهبی، اخلاقی و عرفانی گسترش و حاکمیت می یابد. تربیت دینی، تهذیب و تزکیه نفوس، دین‌مداری و ایمان باعث تقرب به خدا و رسیدن به کمال‌نهایی(معرفت و وصال الهی) می شود و بدین

وسيله رابطه انسان با آفريدگارش، تصحيح و كامل مي شود(همان، ص ۳۵۵). و كفر، نفاق و باطل و عوامل آنها از بين مي رود و آن روز، روز پايان كار شيطان و جبه باطل است.

۲. ارتباط فرد با خود:

انسان در جامعه آرمانی مهدوی، به کرامت، شخصیت و شایستگی‌هایش - برای رسیدن به مقام خلیفه الهی دست خواهد یافت. همه مواهب و امکانات مادی و معنوی در اختیار او برای بالندگی معنوی و رفاه دنیوی او، قرار خواهد گرفت. دانش، خرد و اندیشه او متعالی و رفتار، کردار و گفتارش اخلاقی و متکامل خواهد شد(همان، ص ۳۵۵). نتیجه این معرفت و آگاهی، شناخت هرچه بیشتر خداوند و عبادت و بندگی او و همچنین دوری از ردایل اخلاقی و رو آوردن به فضایل اخلاقی می باشد.

۳. ارتباط فرد با طبیعت:

در عصر ظهور رابطه انسان با طبیعت معتدل و سالم خواهد بود؛ یعنی، هم از نعمات و مواهب سر شار استفاده می نماید و هم از اسراف، تبذیر، آلوده نمودن محیط زیست و نیست و نابود نمودن نعمت ها دوری می نماید. و همچنین به دلیل از بین رفتن گناه و پلیدی و رونق گرفتن نیکی‌ها و فضیلت ها زمین و آسمان نعمات و برکات خود را بی دریغ در اختیار انسانها می گزارد.

انسان ها نیز از این نعمات برای تعالی خویش و رسیدن به قرب الهی بهره می گیرند.

۴. ارتباط فرد با انسانهای دیگر:

در جامعه موعود جهانی، انسانها روابط دوستانه و اخلاقی و بر اساس دو اصل «عدالت» و «احسان» باهم خواهند داشت. از تجاوز به حق دیگری و ظلم و ستم و خیانت دوری جسته و به حقوق، شخصیت و خواسته های بجای دیگران، احترام می گذارد. در این رابطه چند سویه، نهاد ها و رکن های مختلف زندگی بشری، مفهوم و معنای واقعی یافته و هر چیز به طور صحیح در جای خود قرار خواهد گرفت. «نهاد خانواده» رکن مهم تربیت و پرورش اخلاقی، نهاد «اقتصاد» رکن توسعه و عمران(همان، ص ۳۵۶)، نهاد «علم و فرهنگ» موجب شگوفایی و وسیرتعالی افراد، نهاد «سیاست(دولت)عامل اجرای عدالت، امنیت، آزادی و معنویت در جامعه خواهد شد. اینها نمونه‌های از فوائد عصر ظهور است. و لا هر چه نیکی ایست در آن عصر و جود خواهد داشت. لذا لازم است که مزایای پسا انقلاب مهدوی برای بشر مظلوم امروز بیان گردد. بشری که امروز دچار بحران بزرگ در زندگی شده است. که عده سعادت و خوشبختی خود را در بهره برداری مادی می داند. از اینرو غرق در تن پروری و لذت‌جویی جنسی شده و معویت، دین خدا و اصل خویش را از یاد برده اند، و در رفاه و آسایش بسر می برند. و عده دیگر از شدت فقر و بی‌چارگی شکم شان گرسنه است. و عده ای به نام دین و جهاد در راه خدا سر می برند.

۵. تبیین اوضاع اسفبار جهان

از یک سو امروزه هرچه می بینیم رنگ شهوت و مسایل جنسی به خود گرفته است. تمدن جدید غرب به خصوص آمریکا، که الگوی بسیاری از ملت ها حتی در کنار گذاشتن اخلاق و رو آوردن به مسایل جنسی شده اند و جدا شدن از اخلاق تا آنجا پیش رفته است که دیگر خوب از بد و رفتار مناسب است از رفتار نا مناسب باز شناخته نمی شود. جوانان، خانواده ها، اجتماع و دیگر نهاد ها ... در فساد غوطه ور شده اند. با این همه گردابی

عظيم از بحران اخلاقي در غرب پديد آمده است. از فيلم هاي كه مي بينيم و تلويزيون كه نگاه مي كنيم گرفته تا كتاب و مجله كه مي خوانيم، اينطور مي نمايد، كه جامعه به وسيله مسايل جنسي اشغال شده است. شايد هيچ گاه جامعه به اين ميزان در اين مورد نا آگاه نبوده است و هيچ گاه انسان ها تا اين حد از نا آگهي جنسي صدمه نديده بودند. اخيرا گزارش شده است كه بيماري هاي قابل انتقال از طريق جنسي مانند ايدز، سوزاك و سفليس سه بيماري واگيردار اصلي در ايالات متحده هستند. اخيرا حتي بيماري تبخال پوستي نيز با شدت و حدت بيشترى بازگشته است. روزنامه انگليسي ايندپيندنت اخيرا گزارش داده بود كه تبخال پوستي تناسلي كه بيماري لاعلاجي است كه در سايه ايدز از انظار عمومي و توجه پزشكان پنهان مانده بود اكنون بيشترين قرباني را در انگلستان دارد. متخصصين برآورد کرده اند كه در شهر لندن از هر ۱۰ زن يكي حامل ويروس اين بيماري است و در ايالات متحده مطابق تخمين ها هر ساله ۵۰۰ هزار نفر به اين بيماري مبتلا مي شوند. البته رفتار و اخلاق جنسي تنها يكي از معيارهاي بررسي استانداردهاي اخلاقي يك ملت است، اما اين معيار نقشي بسيار اساسي دارد. بر اساس كتب مقدس هرگونه رابطه جنسي خارج از بنيان خانواده غير اخلاقي و گناهكارانه است. واضح است كه بسياري از ملت هاي مدرن از اين آرمان الهي دور افتاده اند. آمارهاي موجود نشان از آن دارد كه رفتارهاي زناكارانه از كنترل خارج شده است. گزارشي كه از سوي مؤسسه كنيسي منتشر شده است، نشان مي دهد كه ۳۷ درصد از مردان آمريكايي در دوران ازدواج خويش از لحاظ جنسي به همسر خود وفادار نمي مانند و ۲۹ درصد از زنان آمريكايي نيز در دوران ازدواج خود به همسرشان خيانت مي كنند. زنا رفتاري است كه خانواده را از هم مي پاشد و از اين طريق قلب جامعه را تخریب مي كند كه اين امر آثار بسيار زيان باري براي كودكان دارد. آسيبهاي ناشي از فعاليتهاي نظامي در زمان جنگ و صلح؛ افراد نظامي، خانواده ها و جوامع آنها را تحت تاثير قرار مي دهد. از سوي ديگر مي بينيم كه نا برابري و بي عدالتي در سرتاسر دنيا حاكم شده است. و دارايي هاي ملت هاي مظلوم و ناتوان به وسيله ابر قدرت هاي دنيا به يغما مي رود. و به اين ترتيب جهان را به سه جهان تقسيم نمودند به جهان اول و جهان دوم و جهان سوم. يك عده در رفاه كامل به سر مي برد. و در زندگي اش هيچ دغدغه اي مادي ندارد. و ديگري از اول عمرش تا آن روزي كه مي ميرد در پي نان روز و شبش مي دود. در جهان امروز هر كشوري كه قدرت داشته باشد؛ هر كاري كه دلش بخواهد انجام مي دهد. جنايتهاي آمريكا در منطقه بر هيچ بشري بصير و بينايي پوشيده نيست. حضور بيست ساله ي آمريكا در افغانستان جز كشتار، تفرقه، بي عدالتي، نا امنی و بد بختی برای مردم افغانستان به بار نياورده است. در طول اين سالها بيش از «۱۷۱۰۰۰» هزار نفر نظامي و غير نظامي كشته شده است. اما اين آمار دقيق نيست. پرژه جنگ اين را تخمين زده و حساب شده نيست. بلكه اين تعداد كشته شده گان مستقيم در گيري ها است. اگر با توجه به مرگ و مير حساب نشده در پي (بيماری، نبود آب و غذ، زيرساخت، يا ديگر عواقب غير مستقيم جنگ) تعداد شان ممكن است به عنوان بيش از «۳۶۰۰۰۰» هزار نفر باشد (تلفات غير نظاميان جنگ در افغانستان (۲۰۰۱-۲۰۲۱ م)). بر اساس اصل انقلاب مهدي وضع موجود بايد تبیین شود. تا مردم دنيا به راهی كه می روند آگاهی حصل نمایند.

نتیجه

با توجه به مطالب مذکور در بحث نتیجه این می شود که، زمینه سازی ظهور یکی از مفاهیم بسیار مهم و اساسی مربوط به مهدویت و انتظار است. که با فراهم شدن زمینه و مقدمات ظهور، به امر پروردگار جهان غیبت امام زمان (عج) منجر به ظهور و تشکیل حکومت جهانی می گردد. اگر امروز، جهان از ظهور امام معصوم فیض نمی برد، بخاطر این است که شرایطش را ندارد. و جامعه باید شرایطش را به دست بیاورد تا به این فیض بزرگ برسد. و با توجه به نقش مثبت حوزه علمیه در طول تاریخ به عنوان پشتوانه‌ی بزرگ برای ظهور، و از آنجا که در بسیاری از امور زندگی مردم نقش دارد. می تواند جامعه را به سوی زمینه سازی ظهور آماده سازد. و در نتیجه شرایط ظهور و تشکیل حکومت الهی را فراهم نماید. همان طوریکه در متن اشاره شد. حوزویان با کار کردن در زمینه‌های چون آمادگی روحی و روانی، اقتصادی، نظامی، گسترش فرهنگ انتظار... می توانند جامعه را آماده نمایند. و با معرفی ایدئولوژی انقلاب مهدوی جهانیان را با ویژگی‌های پس از ظهور که عبارت از: عدالت و برابری، صلح و امنیت، رشد و تعالی و بهره گیری از همه‌ی امکانات برای رسیدن به درجات عالی انسانیت، که آرزوی دیرین بشریت بوده و سرگردان به دنبال آن می دود، و آن آینده‌ی روشنی که در آمدنش شکی نیست، و اینکه همه اعمال انسان بر اساس ارزش‌های الهی بنا می شود. آشنا سازند. مشکل اساسی همه‌ی سرگردانی‌های انسان از نا آگاهی او است. و به محض آگاهی از خویش، از خدا، از جهان اطراف و بخصوص از مسؤولیت که یک فرد و یا جامعه منتظر دارد، از پوچی در می آید و به تحرک می نشیند. اما همه اینها در نبود امکانات و ابزارهای که بتوان از مجرای آنها کار کرد به نتیجه نمی رسد. آماده سازان ظهور می توانند امروز با در اختیار داشتن پایگاه‌های عظیم اطلاعاتی و تبلیغی؛ اعم از اینترنت، ماهواره، تلویزیون، رادیو، کتاب، مجله روزنامه ... و از جمله فضای مجازی، که در دنیای امروز با زندگی مردم عجین شده است. به تبلیغ و تبیین فرهنگ انتظار و مهدویت بپردازد تا دنیا از آموزه‌های اصیل اسلام و مهدویت آگاه شوند. زیرا چهره‌ای پلیدی که امروز از داعش و دیگر گروه‌های تروریستی به نام اسلام، در دنیا تبلیغ می شود، مال اسلام نیست. و بلکه کار دشمنان اسلام و مهدویت است. و نیاز شدیدی به مقابله و خنثی سازی دارد.

بزرگوارانه زمین به سر آمد
حضرت مهدی (عج)

منابع

قرآن کریم

نهج البلاغه

۱. اجلالی، پرویز، (۱۳۷۹) سیاست گذاری و برنامه ریزی فرهنگی در ایران، تهران، ناشر آن.
۲. توکولی محمدی، مرتضی، تابستان (۱۳۹۶) «گفتمان انقلاب اسلامی و حوزه علمی انقلابی از دیدگاه مقام معظم
۳. جابر انصاری، محمد رضا، کاوند، ندا، (پاییز ۱۴۰۰) بررسی شاخص‌های انتظار سازنده و انتظار مخرب در نظام تربیتی اسلام، با محوریت بیانات مقام معظم رهبری، فصلنامه علمی-پژوهشی انتظار موعود، سال بیست و یکم، شماره ۷۴.
۴. جعفری محمد حسن (۱۳۹۰) «جایگاه حوزه علمی در ساست گذاری فرهنگی در نظام جمهوری اسلامی ایران ۹۰/۲/۲۷» اسلام و پژوهش‌های مدیریتی، ص ۳۳-۵۰
۵. دهخدا، علی اکبر (۱۳۴۶). فرهنگ دهخدا. تهران: دانشگاه تهران.
۶. دهقانی محمد آبادی، محمد صادق. (۱۳۹۲) نقش شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌های مجازی در انقلاب تونس. همایش تخصصی بررسی ابعاد شبکه‌های اجتماعی، تهران، مهرماه ۱۳۹۲.
۷. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (۱۴۲۹). مفردات، بیروت، دارالقلم.
۸. رامین، فرح، آخرین انقلاب، انقلاب آخر (روی کرد تطبیقی بر اندیشه مهدویت)، چاپ دوم، ناشر: قم، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (باهمکاری مؤسسه آینده روشن)، ۱۳۹۴.
۹. سلیمان، خدامراد (۱۳۸۹) درسنامه مهدویت، حضرت مهدی (عج) از ظهور تا حکومت جهانی (چاپ دوم)، قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (عج) مرکز تخصصی مهدویت، ۱۳۸۹.
۱۰. طریحی، فخرالدین بن محمد (۱۹۸۵م) مجمع البحرین، بیروت، دار و مکتبه الهلال.
۱۱. عظیمی خرم آبادی، دکتر کاظم، (۱۳۹۴) پژوهش کده مهدویت، موسسه آینده روشن بشریت.

۱۲. عمید، حسن (۱۳۹۲) فرهنگ فارسی عمید، (چاپ سی و نهم) تهران: خیابان جمهوری اسلامی، خیابان ابن سینا (بهارستان)، مؤسسه انتشارات امیر کبیر.
۱۳. قهرمان، مهدی؛ نبوی، سید مجید و نوری خسرو شاهی، پریا (تابستان ۱۳۹۸). بررسی و نقد برداست‌های انحرافی از واژه انتظار، ناظر بر دیدگاه‌های آیت‌الله خامنه‌ای^(مدظله)، انتظار موعود، شماره ۶۵، ص ۷۲-۵۳.
۱۴. کارگر، رحیم (۱۳۸۷). آینده جهان (دولت و سیاست در اندیشه مهدویت)، (چاپ دوم)، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود^(عج)، ۱۳۸۷. ۳۹۲ ص.
۱۵. کلانتری، عبدالحسین؛ حسینی، حسین (۱۳۷۸۹) رسانه های نوین و زندگی روزمره. نشریه علوم اجتماعی رسانه، شماره ۷.
۱۶. کلینی، مرحوم ثقة الاسلام، (۱۴۲۹) مترجم: مصطفوی.
۱۷. گیلانی، سید رضی موسوی، (۱۳۴۴) تکریم مهدویت، (چاپ سوم)، تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود^(عج)
۱۸. موحدیان، میلاد، بهار و تابستان، (۱۳۹۷) شماره ۵۱، نقش مردم در مشروعیت حکومت اسلامی، آدرس سایت: <https://www.noormag.ir/view/fa/articlepag/1404661>
۱۹. مطهری، مرتضی، (سال فراموشی) قیام و انقلاب مهدی^(عج) از دیدگاه فلسفه تاریخ، انتشارات: صدرا آدرس: Motahari.ir
۲۰. مطهری، مرتضی، پیرامون انقلاب اسلامی، قم: انتشارات، صدرا، ۱۳۸۲.
۲۱. مردانی، خیرالله (۱۴۰۲ م). اعترافات دانشمندان بزرگ جهان، چاپ: گوته-تهران: انتشارات آیین جعفری.
۲۲. موسوی اصفهانی، سید محمد تقی (۱۳۹۸). میکال المکارم، مترجم: سید مهدی حائری قزوینی، تهران، فراموشی.
۲۳. نویسندگان، (۱۳۹۸)، مهدویت و چالش‌ها (مجموعه مقالات پانزدهمین همایش بین‌المللی دکترین مهدویت)، ج ۱ و ۲، چاپ اول، مؤسسه آینده روشن، قم.
۲۴. [HTTPS://FA.M.WIKIPEDIA.ORG](https://fa.m.wikipedia.org) . ویکی پدیا.

